

JAARVERSLAG DUITSLAND INSTITUUT AMSTERDAM 2011

INHOUD

- 3 VOORWOORD
- 4 AFDELING ONDERZOEK – INTERNATIONAAL VERANKERD
- 6 GRADUIERTENKOLLEG – HART VAN HET WETENSCHAPPELIJK PROGRAMMA
- 8 AFDELING VOORTGEZET ONDERWIJS MAAKT MET SCHOLIEREN *FREIHEID-VRIJHEIT-KRANT*
- 10 DUITSE TAAL EN CULTUUR – AAN DE SLAG MET HET BELEVINGSONDERZOEK DUIJS
- 16 DUITSLANDWEB.NL BIEDT VERDIEPING
- 18 COMMUNICATIE EN EVENEMENTEN – INTERNATIONALE EXPERTS TE GAST BIJ HET DIA
- 20 DOCUMENTATIECENTRUM / JAARREKENING 2011
- 21 BESTUUR EN ADVIESRADEN
- 22 MEDEWERKERS
- 23 PUBLICATIES

HET DUITSLAND INSTITUUT AMSTERDAM IS HET NATIONALE KENNISCENTRUM OVER HET CONTEMPORAINE DUITSLAND IN EUROPESE CONTEXT OP HET RAAKVLAK VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP EN MAATSCHAPPIJ EN INITIEERT EN STIMULEERT NEDERLANDS-DUITSE NETWERKEN EN UITWISSELINGEN.

VOORWOORD

Het Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) vierde in 2011 zijn vijftiende verjaardag. Maar dit was niet de enige reden tot vreugde. Na buitengewoon lovende evaluaties besloten het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), de Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) en de Universiteit van Amsterdam (UvA) hun financiële ondersteuning van het DIA vanaf 2012 voor een periode van minimaal vier jaar te continueren.

In deze afgelopen vijftien jaar zijn de relaties met en de beeldvorming over Duitsland sterk verbeterd. Dit is echter geen reden om nu achterover te leunen. In tegendeel, het biedt juist een uitstekende kans om de betrekkingen te intensiveren. Een belangrijk onderdeel hiervan is de aandacht voor het vak Duits in het voortgezet onderwijs en het MBO. Het DIA ziet goede kansen om scholieren te stimuleren beter Duits te gaan leren en scholen te overtuigen het vak aan te blijven bieden. Om dit te bereiken hebben wij samen met de Nederlands-Duitse Handelskamer, het Goethe-Institut Nederlande en de Duitse Ambassade de Actiegroep Duits opgericht. Ons initiatief is niet alleen in Nederland, maar ook in Duitsland erg positief in de media ontvangen.

Het gaat ons echter niet alleen om de beheersing van de Duitse taal, maar ook om ervaring in Duitsland op te doen. De discussie over het grote aantal Duitse jongeren dat aan Nederlandse hogescholen en universiteiten studeert, heeft ons weer eens gewezen op het feit dat relatief weinig Nederlandse studenten de weg naar Duitsland weten te vinden. Samen met de DAAD ontwikkelt het DIA daarom een nieuw programma om de mobiliteit de aankomende jaren een krachtige impuls te geven.

Dat Duitsland politiek en economisch in Europa een centrale positie inneemt, zal in de financiële crisis niemand zijn ontgaan. Wel bestaat er onzekerheid over de koers die het land vaart alsook over de mogelijkheden die de Duitse politiek hiertoe ter beschikking staan. Berlijn mag dan overwicht hebben in Europa, het voelt zich ook vaak overvraagd. Daarom heeft het DIA onder meer dankzij subsidie uit het Europafonds een thematisch zwaartepunt over Duitslands positie in Europa ontwikkeld, waarin deze vraagstukken aan bod komen. In dat kader heeft onder anderen de voormalige Duitse Bondspresident Roman Herzog zijn Europa-lezing in de Eerste Kamer gegeven. Dit zwaartepunt zetten wij ook in 2012 voort met experts uit Nederland en Duitsland.

Prof. dr. Paul Schnabel
Voorzitter van het bestuur

Prof. dr. Ton Nijhuis
Directeur

AFDELING ONDERZOEK INTERNATIONAAL VERANKERD

De afdeling Onderzoek is de Nederlandse instantie voor wetenschappelijke Duitslandstudies en Nederlands-Duitse betrekkingen. De afdeling organiseert conferenties en lezingen met wetenschappers uit binnen- en buitenland. Zij werkt nauw samen met de Universiteit van Amsterdam (UvA) en met haar netwerk over de hele wereld. De onderzoekszwaartepunten van de wetenschappers liggen op het terrein van geschiedenis, politicologie, Duitse Taal en Cultuur, filosofie en theaterwetenschap.

Montesquieu Instituut: constitutionele perspectieven op de Europese integratie

Bij deze door het DIA en het Montesquieu Instituut Maastricht georganiseerde conferentie, die ruim 90 deelnemers trok, debatteerden wetenschappers, rechters, ambtenaren en studenten over de wisselwerking tussen de Duitse en Nederlandse constitutionele orde en de Europese Verdragen. In de debatten speelt Duitsland een voortrekkersrol, omdat het Bundesverfassungsgericht het recht heeft Europese verdragen te toetsen aan de grondwet. Nederland kent een zwakke werking van de grondwet, waardoor de noodzaak om deze verhouding bespreekbaar te maken minder groot is. Hoewel er ook overeenkomsten zijn in de wijze waarop Duitse en Nederlandse politici constitutionele vraagstukken depolitiseren, kwam in het Lissabon-oordeel uit 2009 wederom het verschil tussen het Nederlandse en Duitse constitutionele perspectief op de Europese integratie tot uitdrukking. Sprekers waren onder anderen Marcus Höreth (Bonn), Monica Claes (Maastricht), Erhard Blankenburg (VU), Bernd Müller (DIA/Berlijn) en Bruno de Witte (Florence/Maastricht).

Internationalisering

In 2011 hebben DIA-onderzoekers in het buitenland onderzoek gedaan. Directeur Ton Nijhuis was als Humboldt fellow enige maanden verbonden aan de Freie Universität Berlin. Diverse promovendi verbleven voor onderzoek in het buitenland: Christie Miedema in Bonn, Katharina Garvert-Huijnen in Berlijn en Froukje Demant in New York. Plannen zijn ontwikkeld voor nauwere samenwerking met de leerstoelgroep Neuere und Neueste Geschichte van de Friedrich-Schiller-Universität Jena. Deze samenwerking behelst een uitwisseling van studenten en promovendi. Binnen de vakgroep Duitse Taal en Cultuur wordt samengewerkt met de Universiteiten Duisburg-Essen en Bochum.

Werkgroep voor Duits-Nederlandse Geschiedenis

Op initiatief van Krijn Thijs (DIA) en Christine Gundermann (Berlijn) is in 2010 een nieuwe Duits-Nederlandse werkgroep van jonge Duitse en Nederlandse historici opgericht, die in september 2011 alweer haar derde workshop organiseerde. Promovendi uit Münster stelden het programma samen onder de titel 'Vergleich – Transfer – Verflechtung'.

Deutschland, Belgien und die Niederlande im 20. Jahrhundert'. De deelnemers aan het DIA-Graduierntenkolleg bespraken hier hun actuele onderzoeksprojecten. De volgende workshop vindt plaats in Aken.

Lezingenreeks Zeithistorische Perspektiven

Tot een breder publiek richt zich de lezingencyclus 'Zeithistorische Perspektiven', waarin internationaal gerenommeerde historici hun onderzoek over de Duitse en Europese Zeitgeschichte in Amsterdam presenteren. Het programma wordt georganiseerd door Krijn Thijs en is de afgelopen jaren tot een gevestigd merk uitgegroeid.

De reeks is een samenwerking tussen het DIA, het Goethe-Institut Niederlande (GIN), het Genootschap Nederland-Duitsland (GND), het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) en de UvA. In 2011 spraken de volgende hoogleraren:

- 14 maart / Ute Frevert (Berlijn) / Honour Lost and Retrieved in Europe's Long 20th Century
- 14 april / Aleida Assmann (Konstanz) / From collective violence to a common future. Four models for dealing with a traumatic past
- 6 juni / Ulrich Herbert (Freiburg) / Hitler und der Rest. Wie schreibt man eine deutsche Geschichte des 20. Jahrhunderts?
- 13 oktober / Thomas Mergel (Berlijn) / Politiker in Badehose. Zum Verhältnis von Körper und Politik im 20. Jahrhundert
- 12 december / Joachim Radkau (Bielefeld) / Think Globally, Act Locally - The Paradox of Environmentalism

De werkgroep Duits-Nederlandse Geschiedenis en de lezingenreeks 'Zeithistorische Perspektiven' worden mede mogelijk gemaakt door de DAAD.

Gastwetenschappers, promovendi, alumni en bijzonder hoogleraar

In 2011 waren de volgende gastwetenschappers aan het DIA verbonden: Bernd Müller (Berlijn), Tom de Bruijn (Den Haag), Marianne van der Steeg (Berlijn) en Christina Morina (Jena). Vier deelnemers van het Graduierntenkolleg ronden hun proefschrift af: Peter Vogel (RUG), Caroline Liedenbaum (UT en deels door het DIA-gefinancierd), Patrick Bijsmans (UM en deels door het DIA-gefinancierd) en Pim Huijnen (UvA). GK-alumna Saskia Bonjour heeft een VENI-beurs gekregen voor vervolgonderzoek (LEI). Het veelvuldig bekroonde proefschrift van GK-alumnus Luuk van Middelaar is intussen in vijf talen vertaald.

In 2011 is bij de Vrije Universiteit i.s.m. het DIA een bijzondere leerstoel Historische Cultuur van Duitsland bij de Faculteit der Letteren gevestigd. In 2012 is Chris Lorenz tot bijzonder hoogleraar op deze leerstoel benoemd.

GRADUIERTENKOLLEG

HART VAN HET WETENSCHAPPELIJKE PROGRAMMA

Het Graduiertenkolleg (GK) biedt een gevarieerd programma aan speciaal voor Nederlandse promovendi die vanuit verschillende academische disciplines het moderne Duitsland bestuderen. Het GK wordt regelmatig bezocht door masterstudenten en senior-onderzoekers. Tijdens de bijeenkomsten hebben de Graduierten de gelegenheid hun onderzoek te presenteren aan gerenommeerde Duitse hoogleraren.

Het door de DAAD gefinancierde GK-programma wordt gecoördineerd door DAAD-Fachlektorin Nicole Colin. De bijeenkomsten worden grotendeels in de Duitse taal gehouden. Door het GK heeft het DIA zich tot hét Nederlandse centrum ontwikkeld waar jonge onderzoekers hun werk over Duitsland kunnen bespreken en waar zij profiteren van de ontmoeting tussen Nederlandse, Duitse en bredere Europese netwerken. Het DIA stimuleert jonge onderzoekers om in een internationale context excellente proefschriften te schrijven binnen de gestelde termijn. Tijdens de bijeenkomsten geven deskundige gastsprekers uit Duitsland een lezing en worden zij uitgenodigd commentaar te geven op projecten van promovendi. Vaak geven ook Nederlandse senior-onderzoekers lezingen die betrekking hebben op het onderwerp dat een promovendus heeft ingebracht, waardoor een zinvolle samenwerking met naburige onderzoekinstellingen wordt gestimuleerd. Deze opzet leverde in 2011 opnieuw een interdisciplinair programma van interessante minisymposia op.

- Op 21 januari boog het GK zich over de 'Berliner Architekturstreit', het internationale debat over de stedenbouwkundige vormgeving van het 'nieuwe' Berlijn, met de architecten Florian Hertweck (Versailles) en Pi de Bruijn (Amsterdam), die in 1992 een veelgeprezen ontwerp voor de Berlijnse Rijksdag maakte. Verder spraken de Berlijnse architectuurcriticus Dieter Hoffmann-Axthelm en de historicus Albrecht Wiesener (Potsdam/Freiburg).
- Op 25 maart discussieerden de Graduierten over de geschiedschrijving over de Europese Unie. Aansluitend op de keynote van historicus Wolfram Kaiser (Portsmouth) presenteerden de Amsterdamse promovendi Katharina Garvert-Huijnen (DIA) en Robin de Bruijn (UvA) hun lopende onderzoek naar de naoorlogse Duits-Nederlandse samenwerking in Europa en de betekenis van 'het Europese ideaal' in de Nederlandse politiek. Hanco Jürgens (DIA) presenteerde zijn door het Montesquieu Instituut gesubsidieerde project over Europeanisering in Nederland en Duitsland.
- Naar aanleiding van het verschijnen van het boek 'Täter und Tabu' was er op 1 april op het NIOD een Graduiertenworkshop over herinne-

ringscultuur en politieke correctheid in Duitsland en Nederland. Promovendi Froukje Demant, Pim Huijnen en Barbara Beckers, en NIOD-onderzoeker Ismee Tames presenteerden stellingen, waarna auteurs Gerhard Hirschfeld (Stuttgart), Matthias Lorenz (Bielefeld), Evelien Gans (NIOD), Krijn Thijs en Nicole Colin (beiden DIA), met elkaar in debat gingen. Keynotes werden verzorgd door historicus Hans Blom (Leiden) en kunstwetenschapper Bazon Brock (Wuppertal).

- Ook 15 april vond een druk bezochte bijeenkomst met de Duitse literatuurwetenschapper Aleida Assmann plaats, één van de grondleggers van de populaire memory-studies. Zij hield een keynote over 'Die Materialität von Dingen und Orten', gevolgd door een presentatie van de filosoof David Duindam (UvA) over zijn promotieonderzoek naar de Hollandse Schouwburg als lieu de mémoire. In een tweede sectie presenteerde de Amsterdamse Germaniste Anna Seidl haar dissertatie over de auteur W.G. Sebald, voorzien van commentaar door Jürgen Ritte (Parijs).
- Op 14 oktober was het GK gewijd aan een vergelijking tussen de politieke geschiedschrijving in Duitsland en Nederland. De keynote hield de toonaangevende Berlijnse historicus Thomas Mergel over West-Duitse verkiezingscampagnes; het commentaar kwam van zijn Leidse vakgenoot Henk te Velde. De Duitse en Nederlandse onderzoekstradities werden op deze middag met elkaar geconfronteerd, niet in de laatste plaats door de projectpresentaties van de historici Ron de Jong (Den Haag) en Flip Kramer (Groningen).

Overige GK-bijeenkomsten

- 27 mei / Techniek en Globalisering. Met Matthias Middell (Leipzig/NIAS), Esther Helena Arens (Keulen) en Benjamin Bryce (Toronto)
- 10 juni / Familiengedächtnis und Biographieforschung. Met Nicole Immler (Wenen/Utrecht), Barbara Henkes (Groningen), David Barnouw (NIOD) en Kerstin Hausbei (Parijs)
- 11 november / Interkulturelle Germanistik. Met Dieter Heimböckel (Luxemburg), Britta Bendieck (UvA) en Ewout van der Knaap (Utrecht)
- 25 november / Herinneringscultuur rondom de DDR. Met Klaus Schröder (Berlijn), Leontine Meijer-van Mensch (Amsterdam), Sibrand de Boer (DIA) en Willem Melching (UvA)

Conferentie in Parijs / Mediale Transformationen des Holocaust

Van 29 juni tot 2 juli vond in Parijs een conferentie plaats over veranderende representaties van de Holocaust in de media en de kunsten. Frank van Vree (UvA) wees in zijn lezing op het belang van de generatiewisseling in de jaren zestig; Elisabeth Bronfen (Zürich) stelde in haar analyse de film 'Inglorious Bastards' van Quentin Tarantino centraal; Natalia Skadrol (Jeruzalem) onderzocht de rol van internet in het publieke debat. De organisatie was in handen van het DIA, het CIERA/Parijs, het Center for German Studies in Jerusalem en het Goethe Institut Paris. De keynote van deze conferentie was van Georges Didi-Hubermann (EHESS/Paris). Daarnaast waren er posterpresentaties van leden van het GK.

AFDELING VOORTGEZET ONDERWIJS MAAKT MET SCHOLIEREN FREIHEID-VRIJHEIT-KRANT

De afdeling Voortgezet Onderwijs van het DIA richt zich op docenten (in opleiding) en leerlingen van het voortgezet onderwijs. De afdeling organiseert scholierenactiviteiten, conferenties en studiereizen, en ontwikkelt lesmateriaal. In de afgelopen jaren heeft de Onderwijsafdeling bij haar activiteiten steeds meer de nadruk gelegd op versterken van (het belang van) de kennis van de Duitse taal.

Project Vrijheid in Europa

Dankzij financiering door het Europafonds van Buitenlandse Zaken heeft de Onderwijsafdeling in 2011 twee projecten over het onderwerp 'Vrijheid in Europa' kunnen realiseren.

■ WebQuest *Vrijheid in Europa*

In het kader van dit project heeft de Onderwijsafdeling een WebQuest ontwikkeld met de titel 'Vrijheid in Europa'. Doel van het onderwijsmateriaal is dat leerlingen stilstaan bij het idee van vrijheid als een verworvenheid die alles behalve vanzelfsprekend is. De WebQuest gaat expliciet in op de rol van Duitsland in dit proces. Aan de hand van het levensverhaal van de fictieve Duitse familie Maier doorlopen de leerlingen de Duitse geschiedenis van de twintigste eeuw, waaronder de opkomst van het nationaal-socialisme, de Tweede Wereldoorlog, de deling van Duitsland en zijn hereniging. Op deze manier maken leerlingen kennis met gebeurtenissen die uiteindelijk hebben geleid tot de vrijheid die we nu kennen. Het materiaal is geschikt voor scholieren van 3 HAVO/VWO voor de vakken geschiedenis, Duits en maatschappijleer, en voor projecten in het kader van Europese en Internationale Oriëntatie (EIO). De WebQuest Vrijheid in Europa staat op

Duitslandweb.nl en is ook direct te vinden via www.webquestvrijheid.nl.

■ *Nederlands-Duitse schoolkrant Freiheit-Vrijheit*

De Onderwijsafdeling organiseerde een projectdag voor Duitse en Nederlandse scholieren. Op 28 mei kregen 19 Duitse en 26 Nederlandse schoolkrantredacteuren één dag de tijd om een krant over het onderwerp vrijheid te maken. Voordat zij aan de slag gingen, kregen zij een stoomcursus van professionals over de onderwerpen reportage, fotografie, protestliederen, cartoons en interviews. Deze werden onder anderen gegeven door theaterrecensent van *de Volkskrant* Patrick van den Hanenberg, politiek tekenaar van *Trouw* Tom Janssen en fotograaf Geert Snoeijer met wie zij 'vrijheid' vastlegden in Amsterdam.

Daarnaast spraken de scholieren met de Euro-parlementariër Judith Sargentini, filosoof Rein Gerritsen en de Afghaanse vluchteling Ofran Badkshini. De reportages werden gemaakt in de straten van Amsterdam.

De hoofdredactie en vormgevers – allemaal scholieren – werkten als bezetenen om deze haast onmogelijke klus te klaren. Zij slaagden in hun opzet. Met trots kon de hoofdredactie in juni de krant aanbieden aan Ben Knapen, staats-

secretaris van Buitenlandse Zaken.
Freiheit-Vrijheit is als pdf beschikbaar op
Duitslandweb.nl

Reizen, scholieren in actie en materiaal

■ **Studiereis naar Hamburg**

Hamburg was in het voorjaar van 2011 de bestemming van de jaarlijkse docentenreis van het DIA. In april maakten twaalf leraren kennis met de verschillende facetten van deze Perle des Nordens. De reis diende als vakinhoudelijke nascholing met als doel de opgedane kennis en ervaring toe te passen in het kader van vakoverstijgende projecten op school en legde een basis voor toekomstige reizen en uitwisselingen met Hamburg.

De reis werd mede mogelijk gemaakt door ondersteuning uit het BIOS-programma van het Europees Platform.

■ **Hiphop-scholierendag en 'Daarom Duits!'**

Acht scholen uit heel Nederland stuurden op 10 november hun beste hiphop-formaties naar de Melkweg in Amsterdam voor de zevende editie van de Hiphop-scholierendag. In het Duits raptten de scholieren over het onderwerp 'Ich'. Uiteindelijk werd de vijfkoppige formatie 'Die DoDo's' van Het Nieuwe Lyceum in Bithoven door de jury als winnaar bekroond. Zij mogen drie dagen naar Berlijn en hun lied in een studio opnemen.

Meer dan dertig inzendingen kwamen binnen voor de tweede editie van de reclamefilmpjeswedstrijd 'Daarom Duits!' In de reclamespots overtuigen scholieren de kijkers van het belang van de Duitse taal. Zo wil het DIA leerlingen op een creatieve manier laten nadenken over

het nut van Duits. Het Rembrandt College uit Veenedaal sleepte de hoofdprijs in de wacht. Met hun productie 'Du brauchst Deutsch' overtuigden zij de jury.

■ **Excursiemateriaal Haus der Geschichte**

Het Haus der Geschichte in Bonn was vele jaren de bestemming van jaarlijkse DIA-excursies met studenten van de lerarenopleiding. Na het wegvallen van subsidie voor deze doelgroep wilde de Onderwijsafdeling alsnog ondersteuning bieden aan docenten die samen met hun leerlingen of studenten een bezoek willen brengen aan dit inspirerende museum voor naoorlogse Duitse geschiedenis. Om deze reden heeft het DIA in samenwerking met de Onderwijsprogramma-raad excursiemateriaal ontwikkeld. Het materiaal is beschikbaar op Duitslandweb.nl/onderwijs/docenten.

■ **Onderwijsnieuwsbrief en Duitslandweb.nl**

De Onderwijsafdeling houdt docenten, studenten, leerlingen en andere belangstellenden op de hoogte van haar activiteiten op de website Duitslandweb.nl/onderwijs. Ook verschijnt twee keer per jaar de Onderwijsnieuwsbrief (oplage 2.500 exemplaren).

■ **Klankbordgroep Duits**

Sinds 2010 ondersteunt niet alleen de Onderwijsprogrammaraad het werk van de Onderwijsafdeling van het DIA, maar ook het adviesorgaan voor het vak Duits, de Klankbordgroep Duits. Beide organen komen een aantal keer per jaar bijeen en adviseren de Onderwijsafdeling dan over lopende en toekomstige projecten.

DUITSE TAAL EN CULTUUR

AAN DE SLAG MET HET BELEVINGSONDERZOEK DUIJS

Het DIA heeft in 2010 in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) een onderzoek uitgevoerd naar de beleving van het vak Duits onder Nederlandse scholieren. Op basis van de uitkomsten zijn twaalf aanbevelingen geformuleerd voor een aantrekkelijker onderwijs Duits.

Presentatie Belevingsonderzoek Duits 'Toekomst(vak) Duits'

De resultaten en aanbevelingen van het Belevingsonderzoek Duits zijn op 3 februari 2011 gepresenteerd aan experts van het vak op de bijeenkomst 'Toekomst(vak) Duits' in Utrecht. Voor studenten van de lerarenopleiding Duits was een workshopprogramma georganiseerd dat aansloot bij de twaalf aanbevelingen. De dag werd afgerond met een lezing van *BNR Nieuwsradio*-verslaggever Hans Verbeek en een podiumdiscussie over de toekomst van het vak Duits onder leiding van Krijn Thijs. Het volledige rapport 'Belevingsonderzoek Duits 2010' en de brochure zijn beschikbaar op Duitslandweb.nl. Dit onderzoek werd mede mogelijk gemaakt door RTO-middelen.

Bijeenkomst voor lerarenopleiders Duits 'Van aanbeveling tot actie'

Naar aanleiding van het rapport en de twaalf aanbevelingen organiseerde de Onderwijsafdeling op 22 juni een bijeenkomst voor lerarenopleiders Duits. Er zijn werkgroepen opgericht om de aanbevelingen die van bijzonder belang zijn voor de lerarenopleiding verder uit te werken. In maart 2012 worden de tussenresultaten van deze werkgroepen gepresenteerd.

Videodossier 'Doeltaal = voertaal bij Duits in beeld gebracht'

Een van de aanbevelingen uit het Belevingsonderzoek was de oproep Duits als voertaal in de klas te gebruiken. Om leraren (in opleiding) hierbij op weg te helpen heeft het DIA samen met het Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen van de Universiteit Leiden en het digitale platform Leraar24 als voorbeeld opnames gemaakt van lessen die in de doeltaal worden gegeven. De video's zijn te zien op www.leraar24.nl.

Actiegroep Duits

Mede naar aanleiding van het Belevingsonderzoek Duits heeft het DIA met de Nederlands-Duitse Handelskamer, de Duitse Ambassade in Den Haag en het Goethe-Institut Nederlande de Actiegroep Duits opgericht. Samen bundelen wij de krachten om het bewustzijn van het belang van de Duitse taal voor Nederland te vergroten. Voor het schooljaar 2011-2012 is een aantal acties gepland, waaronder een scholenwedstrijd 'Prijs van de Duitse taal' en een 'Dag van de Duitse taal' op 19 april 2012. Hiermee willen wij meer aandacht genereren voor Duits onder jongeren. Meer informatie over de Actiegroep Duits is te vinden op www.machmit.nl.

Overhandiging
van de *Freiheit-*
Vrijheit-krant
op 27 juni aan
staatssecretaris
Ben Knapen

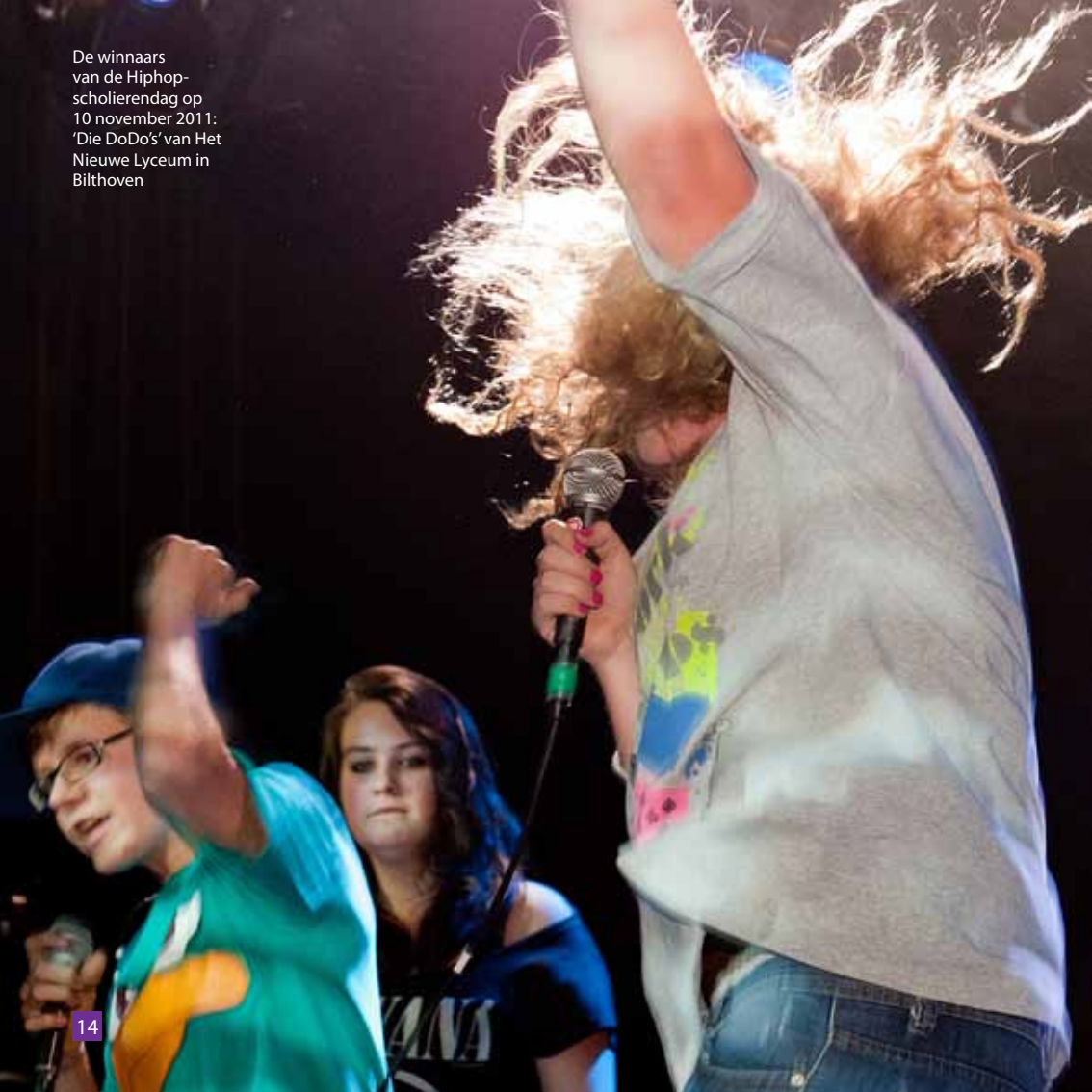

Roman Herzog
tijdens zijn
Europa-lezing
op 9 mei in de
Eerste Kamer

Roland Jahn in
gesprek met
Michel Kerres op
20 september in
Felix Meritis

De winnaars
van de Hiphop-
scholierendag op
10 november 2011:
'Die DoDo's' van Het
Nieuwe Lyceum in
Bilthoven

Activiteiten Ronde Tafel Overleg Duits (RTO)

Het Ronde Tafel Overleg Duits (RTO) coördineert, ondersteunt en stimuleert activiteiten van en voor het onderwijsveld Duits. In het overleg zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd: Vereniging van Germanisten aan Nederlandse Universiteiten (VGNU), Vereniging van Leraren-opleiders Duits (VLOD), Sectie Bestuur Duits van de Vereniging van Leraren in Levende Talen (SBD-VLLT), Vaklokaal Duits (Stichting Digitale School), Community Duits (Stichting Kennisnet en Stichting Digitale School), Deutsch macht Spaß, Goethe-Institut Niederlande en het Duitsland Instituut Amsterdam.

Het RTO Duits ondersteunde in 2011, naast de activiteiten die zijn voortgekomen uit het Belevingsonderzoek Duits, de volgende projecten en activiteiten: de ontwikkeling van een Duitstalige brochure over Duitsland, de Duitse taal en cultuur, speciaal voor leerlingen van klas drie die de keuze voor Duits nog moeten maken (werkgroep Deutsch macht Spaß), een excursie voor leraren in opleiding Duits naar Auschwitz met als titel 'Unbequeme Vergangenheit' (Hogeschool Arnhem-Nijmegen), de reclamefilmpjes-wedstrijd 'Daarom Duits!' en de Hiphop-Scholierendag (DIA), een digitale literatuurlijst voor het vak Duits (UU en RuG) en een scholierenwebsite over Duitsland (Community Duits). Daarnaast werd ook het elfde Nationaal Congres Duits mede gefinancierd met RTO-gelden.

Nationaal Congres Duits (NCD) 2011

Voor de elfde keer verzamelden zich meer dan 200 deelnemers uit het onderwijsveld Duits in Congrescentrum De Werelt in Lunteren voor het

tweejaarlijkse Nationaal Congres Duits. Op 4 en 5 maart konden de deelnemers kiezen uit een breed aanbod van zestig workshops. Voor het culturele programma zorgde de Duits-Turkse cabaretier Fatih Çevikkollu. Hij bespiegelde in zijn show de tegenstellingen en absurditeiten van het dagelijks leven in het multiculturele Duitsland. De tweede congresdag werd geopend met een lezing door Thomas Brussig, die zijn verfrissende ideeën over de hereniging van Oost- en West-Duitsland en de centrale rol van voetbal voor de verzoening van de Duitsers met hun eigen geschiedenis met het publiek deelde. Zowel het workshopaanbod als het culturele programma werden door de deelnemers uitermate positief geëvalueerd.

Internationalisering en taalvererving

Dat de verwerving van een vreemde taal tijdens studiereizen en uitwisselingen geen vanzelfsprekend bijverschijnsel is, kan elke talendocent beamen. Daarom heeft een werkgroep van docenten van vijf Nederlandse scholen aandacht besteed aan 'taalgerichte internationalisering'. Het project vond plaats in het kader van het LinQ-project ter versterking van het talenonderwijs Frans en Duits van het Europees Platform. De Onderwijsafdeling begeleidde in dit kader de ontwikkeling van een brochure met *good practice* verhalen, praktische en inhoudelijke adviezen en een bijgevoegde cd-rom met opdrachten voor taalgerichte internationalisering voor de talen Frans en Duits. De brochure is te bestellen via www.europeesplatform.nl.

DUITSLANDWEB.NL BIEDT VERDIEPING

Plagiaataffaire, 'Merkozy' en besmette taugé: niemand had er aan het begin van 2011 van gehoord. Maar deze thema's domineerden het nieuws in Duitsland dit jaar, net als de Atomausstieg en de neonazi-terreur die Duitsland in november deed opschrikken.

Duitsland in Europa

Voor Duitslandweb.nl was in 2011 de positie van Duitsland in Europa een belangrijk thema. Binnen het dossier 'Duitsland in Europa' heeft de redactie ruim twintig meningen en analyses opgetekend van bekende en minder bekende politici, wetenschappers en economen over het Duitse Europabeleid. Ook is het naslagwerk 'Duitsland en Europa' gepubliceerd, dat het Duitse Europabeleid van Adenauer tot Merkel beschrijft. Het dossier werd in het kader van het project '65 jaar vrijheid in Europa. Missie volbracht?' samengesteld met ondersteuning door het Europafonds. Het fungeerde tevens als platform en informatiebron voor alle activiteiten binnen dit project. Tot op heden worden aan het dossier actuele artikelen over de meest recente ontwikkelingen met betrekking tot Duitsland in Europa toegevoegd.

Dossiers, series en rubrieken

De dossiers over bijzondere plekken in Berlijn, grensoverschrijdende samenwerking en Duitse hiphop zijn uitgebreid. Een nieuw dossier getiteld 'Onderwijs in Duitsland' is gestart. De serie over 'Nederlandse studenten in Duitsland' uit 2010 kreeg in 2011 een tegenhanger: 'Duitse studenten in Nederland'. Ook werd de

informatie voor studenten op de site uitgebreid. Een andere nieuwe serie is 'Zo doen ze dat in Duitsland': in actuele kwesties, zoals misbruik in de kerk of orgaandonatie, wordt het Duitse en het Nederlandse beleid vergeleken. De rubriek 'De Lezing' is voortgezet. Het jaar is afgesloten met een columnreeks door de eigen redacteurs over wat hen opviel in het Duitse nieuws.

De redactie van Duitslandweb.nl heeft in 2011 samen met de Onderwijsafdeling de website en de facebookpagina voor de Actiegroep Duits opgezet en bijgehouden. Op Duitslandweb.nl zelf is in het dossier 'Duits op School' aandacht besteed aan de uitkomsten van en het vervolg op het Belevingsonderzoek Duits.

Social Media

Duitslandweb.nl is actief op Twitter en Facebook. Ook is de redactie gestart met bijdragen aan Wikipedia. De Duitslandweb.nl-artikelen worden tweewekelijks in een e-mailnieuwsbrief aan ongeveer 3.500 mensen verstuurd. De site is in 2011 door 236.000 unieke bezoekers bezocht, 25.000 per maand. De redactie schreef gemiddeld twintig artikelen per maand en plaatste maandelijks tien tot twintig agendaberichten.

COMMUNICATIE EN EVENEMENTEN

INTERNATIONALE EXPERTS TE GAST BIJ HET DIA

Roman Herzog, Roland Jahn, Necla Kelek, Peter Sloterdijk en nog vele anderen waren in 2011 op uitnodiging van het DIA in Amsterdam te gast. De afdeling Communicatie en Evenementen compleeteerde met bijeenkomsten rond deze boeiende sprekers het programma van het DIA voor het brede publiek.

Vrijheid in Europa

Het DIA zette in 2011 het programma rondom het thema '65 jaar vrijheid in Europa' voort, dat mede door subsidie uit het Europafonds kon worden gerealiseerd. Op 9 mei, Europadag, sprak oud-bondsprezident van Duitsland, Roman Herzog, in de Eerste Kamer. Hij pleitte tijdens zijn lezing voor een Europa dat flexibel kan reageren op uitdagingen van buitenaf zonder bureaucratistische beperkingen. Europa moet staan voor de bescherming van mensenrechten, democratie, rechtstaat en persoonlijke vrijheid. Frits Bolkestein sloot zich aan bij Herzog en beiden gingen vervolgens in debat met Tom de Bruijn, voormalig permanent vertegenwoordiger van Nederland bij de EU, en Rick Lawson, hoogleraar Europees recht in Leiden.

Roland Jahn

In het kader van het thema 'vrijheid' was ook Roland Jahn, sinds maart beheerder van de Stasi-archieven, te gast. Hij vertelde op 20 september aan een volle zaal in Felix Meritis op indringende manier over zijn persoonlijke ervaringen met de Stasi en ging aansluitend onder leiding van NRC-journalist Michel Kerres in discussie met Beatrice de Graaf van het Centre for Terrorism

and Counterterrorism en Christie Miedema van het DIA.

Europa in een multipolaire wereld

In samenwerking met de Atlantische Commissie organiseerde het DIA op 17 maart een debat over Europa in een multipolaire wereld. Diverse experts, onder anderen Ulrike Guérot van de European Council of Foreign Relations in Berlijn en Leo Michel van het Institute for National Strategic Studies, Washington, discussieerden met elkaar over de uitdagingen voor de Verenigde Staten, de NAVO en de EU. Deze discussie werd tijdens de expertenconferentie, die op 17 en 18 maart over buitenlandse politiek, nationale veiligheid en de uitdagingen voor Europa plaatsvond, verder uitgediept. Hier schoven experts aan zoals John Vinocur van de *International Herald Tribune*, Hüseyin Bagci van de Middel East Technical University in Ankara, John Hulsman van het The Hague Centre for Strategic Studies, Nadia Arbatova van het Institute for World Economy and International Relations en voormalig directeur van BIOst, Heinrich Vogel.

Integratie – Fabel of feit?

In een volle Spui25 kruisten op 10 november drie opiniemakers de degenen over de positie van de moslimvrouwen in Nederland en Duitsland. De uit Duitsland overgekomen Duits-Turkse sociologe Necla Kelek stelt dat de culturele integratie van moslims in Europa is mislukt. Haar discussiepartners uit Nederland, Paul Scheffer, publicist en auteur van het essay 'Het multiculturele drama' en Naïma Azough, de Nederlands-Marokkaanse filmmaakster en voormalig GroenLinks-politica, zien de integratie daarentegen als een proces waar wij nog middenin zitten. Stof voor een enerverende discussie voor een gemengd en geboeid publiek dat ook volop mee discussieerde. De gespreksleiding lag in handen van Nicole Colin, DAAD-Fachlektorin. Deze avond werd georganiseerd in samenwerking met het Genootschap Nederland-Duitsland en Spui25.

Publiciteit

De afdeling is het eerste aanspreekpunt voor de pers en verantwoordelijk voor de publiciteit. Tien keer per jaar verstuurt zij de digitale nieuwsbrief met informatie over bijeenkomsten en actuele ontwikkelingen binnen het DIA. Tevens onderhoudt de afdeling de tweetalige website www.duitslandinstituut.nl.

Van kunst tot politieke discussie

- 19 april / 'Eva Braun. Leben mit Hitler'. Boekpresentatie van Heike B. Görtemacher, i.s.m. Uitgeverij Cossee
- 5 mei / 'De Duits-Nederlandse Nacht' met Sven Matzke en The Tiger Lillies, drag queen Tomasz, Maria Markesini, Tatiana Koleva, Fay Lovsky, David Kwexsilber en Ernst Daniël Smid.

- 13 mei / 'Je moet je leven veranderen'. Boekpresentatie met Peter Sloterdijk, i.s.m. Uitgeverij Boom
- 16 november / 'Diep Spel. De Europese dagboeken van Max Kohnstamm deel II', bezorgd door Mathieu Segers. Boekpresentatie met Mom Wellenstein en Geert Mak, i.s.m. Uitgeverij Boom en het ministerie van Buitenlandse Zaken
- 18 november / NRW-Forum 'Zukunft Demokratie. Wandel der Parteiendemokratie und Populismus', i.s.m. Landeszentrale für politische Bildung (NRW) en Westfälische-Wilhelms Universität Münster

Film

Filmreeks 'DEUTSCHES KINO' i.s.m. Goethe-Institut Niederlande (GIN), Filmhuis Lumen en Het Ketelhuis:

- 22 en 24 februari / Lila Lila
- 29 en 31 maart / Renn, wenn du kannst
- 26 en 28 april / So glücklich war ich noch nie
- 26 en 31 mei / Giulias Verschwinden
- 28 juni en 2 juli / Schwerkraft
- 27 en 29 september / Das Lied in mir
- 25 en 27 oktober / Der Mann, der über Auto's sprang
- 22 en 24 november / Cato
- 13 en 15 december / Poll

Andere filmvoorstellingen:

- 25 januari / Die Taube auf dem Dach' i.s.m. GIN
- 15,17,22 februari / Filmfestival Heim@' i.s.m. Haagse Hogeschool, GIN en de Duitse Ambassade in Den Haag

Het documentatiecentrum is vijf dagen per week voor iedereen vrij toegankelijk. Studenten, docenten, journalisten, scholieren of algemeen geïnteresseerden kunnen hier met hun vragen over Duitsland terecht.

Vooral boeken over Duitsland na 1945, de verhoudingen van Duitsland met andere EU-landen en de trans-Atlantische betrekkingen zijn hier te vinden. Bovendien bevindt zich in het documentatiecentrum een grote tijdschriftencollectie en kunnen bezoekers de grote Duitse dag- en weekbladen en (semi-) overheidspublicaties raadplegen. Onze documentaliste Angelika Wendland zorgt daarnaast voor een continue uitbreiding van het knipselarchief met betrekking tot speciale onderwerpen. Zij ondersteunt verder scholieren en studenten van diverse studierichtingen met het bieden van bronmateriaal bij het maken van hun papers en scripties. Met name de afgelopen jaren vindt een groei plaats in het aantal aanvragen om informatie van studenten, maar ook van de Nederlandse media. Ten slotte ondersteunt Wendland de andere afdelingen door het geven van lezingen aan scholen en opleidingen in het hele land.

BATEN	(x 1.000)
Ministerie OCW	800
DAAD	154
UvA	225
Overige inkomsten	162
Totaal	1.341
LASTEN	(x 1.000)
Graduierantenkolleg	325
Onderwijs	132
Onderzoek	116
Duitslandweb en Documentatiecentrum	191
Communicatie en Evenementen	198
Duitse Taal & Cultuur	56
Overige Kosten	311
Totaal	1.329
FINANCIËLE BATEN MINUS LASTEN	12

Subsidiegevers DIA

Het DIA wordt sinds 1996 door het ministerie van OCW gefinancierd op basis van het Duitsland Programma Hoger Onderwijs. Daarnaast ondersteunt de DAAD sinds oktober 2001 de wetenschappelijke activiteiten binnen het Graduierantenkolleg van het DIA. De DAAD ondersteunt het DIA bovendien door de aanstelling van een DAAD-Fachlektor mede mogelijk te maken. De derde grote subsidiegever is de Universiteit van Amsterdam (sinds 1996). Het DIA ontvangt naast deze gelden regelmatig projectsubsidiegelden. In 2011 onder meer van het Europafonds (ministerie van Buitenlandse Zaken), het Europees Platform en de RWE Stiftung. Sinds 1 januari 2011 is het DIA door de Belastingdienst aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

BESTUUR EN ADVIESRADEN

BESTUUR 2011

Dagelijks Bestuur

- prof. dr. Paul Schnabel, voorzitter (directeur Sociaal en Cultureel Planbureau, universiteits-hoogleraar UU)
- mr. Mieke Zaanen, secretaris en vice-voorzitter (secretaris UvA)
- dr. Cees Ullersma, penningmeester (afdelings-hoofd, Divisie Toezicht Banken, De Nederlandse Bank)

Algemeen Bestuur

- prof. dr. Jos de Beus (hoogleraar aan de UvA)
- drs. Kees Blokland (voormalig directeur Human Resources NS)
- prof. dr. Tannelie Blom (hoogleraar aan de UM)
- Leonhard Degle (voormalig Chief Country Officer, Deutsche Bank Nederland)
- Pauline Kruseman (voormalig directeur Amsterdams Historisch Museum)
- dr. Karel van der Toorn (voormalig voorzitter College van Bestuur UvA, tot 30-09)
- drs. Bert Verveld (algemeen directeur Bureau van de Universiteit, RUG)
- Michèle de Waard (journalist/publicist economie en politiek)
- prof. dr. Jaap de Zwaan (hoogleraar Europees recht aan de EUR)

ADVIESRADEN 2011

Wetenschapsraad

- prof. dr. Paul Dekker, SCP
- prof. dr. Andreas Faludi, TU Delft, OTB
- prof. dr. Erik de Gier, RU, ITS

- prof. dr. Ido de Haan, UU, OGC
- prof. dr. Anton Hemerijck, VU
- prof. dr. Madeleine Hosli, LEI
- prof. dr. Ruud Koopmans, Wissenschafts-zentrum Berlin
- prof. dr. Arnold Labrie, UM
- prof. dr. Siegwart Lindenberg, RUG
- prof. dr. Kees van Paridon, EUR
- dr. Jan Rood, Instituut Clingendael
- dr. Erik Snel, EUR
- prof. dr. Jelle Visser, UvA, AIAS

Onderwijsprogrammaraad (OPR)

- dr. Jacco Pekelder, UU, voorzitter OPR
- Pieter Creemer, Revis Lyceum Doorn (aardrijkskunde VO)
- Marcus Eshuis, HAN (aardrijkskunde HBO)
- drs. Jos Kleemans, HU (Duits HBO)
- drs. Sabien Onvlee, Barlaeus Gymnasium Amsterdam (geschiedenis VO)
- drs. Kik Tunnissen, het 4e gymnasium Amsterdam (economie VO)
- Joost Visbeen, Da Vinci College Leiden (geschiedenis VO)

Klankbordgroep Duits

- Doris Abitzsch, Hogeschool Windesheim
- Marrit Hoeks-van de Guchte, A. Roland Holst College
- Desirée Mühe, OSG De Meergronden
- Frank Schmermbeck, Teylingen College
- Janne de Vries, Barlaeus Gymnasium

MEDEWERKERS

- prof. dr. Ton Nijhuis, wetenschappelijk directeur
- drs. Charlotte Broersma, instituutsmanger
- drs. Annabelle Arntz, hoofd pers en communicatie
- drs. Sibrand de Boer, redacteur Duitslandweb
- dr. Nicole Colin, DAAD-Fachlektorin
- Claudia Dekkers, office manager (tot 1-6)
- drs. Denise Gehla, medewerker pers en communicatie
- Rike van der Haar, onderwijsmedewerker Duitse taal en cultuur (tot 30-6)
- Kerstin Hämmerling MA, coördinator Duitse taal en cultuur
- drs. Florianne van Hasselt, coördinator onderwijsprojecten
- dr. Pim Huijnen, redacteur Duitslandweb
- drs. Hanco Jürgens, wetenschappelijk medewerker
- drs. Stefanie Lühns, medewerker Duitse taal en cultuur (tot 1-6)
- Marianne van Pelt M.A., office manager (sinds 1-7)
- Wiebke Pittlik, hoofdredacteur Duitslandweb
- dr. Krijn Thijs, wetenschappelijk medewerker
- drs. Marja Verburg, redacteur Duitslandweb
- Angelika Wendland, documentaliste

Graduieratenkolleg

- drs. Froukje Demant (i.s.m. Stichting Synagoge Enschede)
- Katharina Garvert-Huijnen M.A.(i.s.m. UvA)
- Christie Miedema MA (i.s.m. UvA)
- drs. Said Rezaeijan (i.s.m. UvA)

Stagiairs

- Josta Bockxmeer, Duitslandweb (Universität Potsdam)
- Pieter Cranenbroek, Duitslandweb (RUG)
- Ilana Cukier, Onderwijsafdeling (UvA)
- Syrinx Fakkeldij, Duitslandweb (UU)
- Helen Gann, Communicatie en evenementen (WWU Münster)
- Ruth Goren, Onderwijsafdeling (UvA)
- Nina Lange, Duitslandweb (UvA)
- Robin Rübsteck, Communicatie en evenementen (RU/WWU Münster)
- Laura Snijders, Communicatie en evenementen (UvA)
- Teresa Veerman, Duitslandweb (UvA)
- Bob in het Veld, Onderwijsafdeling (EUR)
- Koen van Zon, Onderzoek (RU)

Totaal aantal fte's: 16,4 (ultimo december 2011: 15,4)

In deze bundel wordt aan de hand van de Nederlandse en Duitse geschiedschrijving het fenomeen daders en taboes besproken. Het is een bundeling van bijdragen van een conferentie over *political correctness* die in december 2008 plaatsvond. N. Colin, J. Umlauf en M. Lorenz (red.), 'Täter und Tabu. Grenzen der Toleranz in deutschen und niederländischen Geschichtsdebatten' (Essen: Klartext Verlag, 2011), ISBN 978-3837503463.

In het kader van het LinQ-project ter versterking van het talenonderwijs Frans en Duits van het Europees Platform hebben docenten van vijf Nederlandse scholen uit het voortgezet onderwijs onder begeleiding van de Onderwijsafdeling de taalverwerving Frans of Duits in hun internationaliseringsprojecten voorop gesteld. De opbrengsten van deze werkgroep zijn gebundeld in deze brochure met best practice verhalen, praktische en inhoudelijke adviezen en een bijgevoegde cd-rom met opdrachten voor taalgerichte internationalisering. Te bestellen via www.europeesplatform.nl.

WIST U DAT

Duitsland ongeveer **82.000.000** inwoners heeft, Duitsland **3** keer de Oscar voor beste buitenlandse film won, voor het eerst in **1980** met 'die Blechtrommel' en voor het laatst in **2007** met 'Das Leben der Anderen', een Duitser gemiddeld **24,3** liter wijn/sekt en **108** liter bier per jaar drinkt, er **36** Duitse werelderfgoederen op de lijst van UNESCO staan, Duitsland het record houdt in het Guinness Book of Records voor het bouwen van het **grootste** zandkasteel, en het hebben van de **scheefste** toren (Suurhusen), er **5.450.000** Duitse mannen bij een voetbalclub zitten, het Duitse nationale voetbalteam 'Die Mannschaft' heet, **64%** van alle Duitsers een bril draagt, de gemiddelde Duitse vrouw **1,68** meter is, de gemiddelde Duitse man **1,79** meter, dat Duitsland met dichters als Goethe en Schiller en filosofen als Kant en Marx ook wel 'het land van dichters en denkers' wordt genoemd, **1** op de **2** Duitsers een auto heeft, het Duitse net van Autobahnen **12.819** km lang is, het noordelijkste punt van Duitsland het eiland Sylt is, het zuidelijkste punt het Haldenwanger Eck bij Oberstdorf is, het hoogste Duitse punt de Zugspitze met **2.960** m is, Duitsers gemiddeld **30,3** uur per week werken en gemiddeld om **6.23** uur opstaan, Duitsland een oppervlakte heeft van **357.022** km² en een kustlijn van \pm **2.390** km, de gemiddelde Duitse vrouw op haar **29,8^{ste}** trouwt en **1,37** kinderen krijgt en **18,8%** van alle Duitsers een buitenlandse achtergrond heeft?

Stichting Duitsland Instituut
bij de Universiteit van Amsterdam

Prins Hendrikkade 189B

1011 TD Amsterdam

T: 020 525 36 90

E-mail: dia@uva.nl

Internet: www.duitslandinstituut.nl

en www.duitslandweb.nl